

قسم

نگینی بر خلیج فارس

نویسنده و محقق:

فاطمه (ایران) دژگانی

دزگانی، فاطمه	
قشم نگینی بر خلیج فارس / نویسنده و محقق فاطمه (ایران) دزگانی. -- تهران: سیروان، ۱۳۸۴.	
۳۸۶ ص. تصویر: مصور، جدول.	
ISBN: 964-96099-4-6	
فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.	
۱. قشم. الف. عنوان.	
DSR ۲۱۴۷/د۴ق۵	۹۵۵/۷۳۵۲
کتابخانه ملی ایران	۴۷۸-۸۴م

قشم نگینی بر خلیج فارس

فاطمه (ایران) دزگانی	✦ مؤلف:
احمد بازماندگان قشمی	✦ عکاس:
انتشارات سیروان	✦ ناشر:
۳۰۰۰ جلد	✦ تیراژ:
اول - ۱۳۸۴	✦ نوبت چاپ:
چاپخانه پیام	✦ چاپ:
۳۲۰۰ تومان	✦ قیمت:
ISBN: 964-96099-4-6 / ۹۶۴-۹۶۰۹۹-۴-۶	✦ شابک:

انتشارات سیروان: تهران، صندوق پستی: ۱۸۵ - ۱۵۶۱۵، تلفن: ۷۵۳۷۶۵۵

فهرست مطالب

پیشگفتار	۱۳	ماهگیری در جزیره قشم	۵۵
مختصری از تاریخ	۱۵	انواع خرچنگها	۵۹
ذکر سلطان هرمز از ابن بطوطه	۲۵	ماهپای خطرناک	۵۹
موقعیت جغرافیایی قشم	۲۹	خانواده سفره ماهیها یا پو	۶۰
آب و هوا	۲۹	شغل سوم دریانوردی	۶۰
جزیره قشم در دوره هخامنشی	۳۱	خاطرات سفر یک ناخدا	۶۴
سردار اسکندر در خلیج فارس	۳۱	خاطرات یکی از کهنسالان قشم	۶۶
آثار ساسانیان در جزیره قشم	۳۱	نام کشتیها در گذشته	۶۷
فتح جزیره قشم در اوایل اسلام	۳۲	وسیله و ابزار جهاز بادی	۶۸
سابقه سکونت تاریخی	۳۲	شغل چهارم تجارت قشم	۷۰
اجاره جزیره قشم	۳۳	ییلاق و قشلاق	۷۳
سابقه سکونت تاریخی اقوام	۳۴	محدوده محلات قشم	۷۴
قبیله بنی معین یا صوالح	۳۴	داروهای محلی	۷۶
قبیله بنی ادریس	۳۷	بهداشت در جزیره قشم	۷۸
قبیله بنی تمیم	۳۷	تسهیلات بهداشتی - درمانی	۸۰
قبیله مدنی	۳۸	تسهیلات موجود مرکز بهداشت	۸۰
خانواده مولوی	۴۱	امکانات سایر بخشهای دولتی و خصوصی	۸۱
وضعیت آب جزیره	۴۴	بیماریهای موجود در منطقه	۸۱
گل کنی بالا	۴۷	آمار جمعیت روستاهای قشم	۸۳
چاههای آب‌رسانی	۴۸	ارتباطات پست و تلگراف	۸۷
سدها و بندها	۵۱	توسعه شبکه کابل شهری	۸۷
کسب و کار در قشم	۵۳	آمار تعداد و ظرفیت مراکز سوئیچ مخابراتی	
شغل اول کشاورزی و دامداری	۵۳	شهرستان قشم	۸۷

۱۱۷.....	قسم از سال ۱۳۵۷ لغایت ۱۳۷۹	۸۸.....	آمار تلفن ثابت و همراه قسم و توابع
۱۱۹.....	آموزش و پرورش بخش شهاب	۸۹.....	توسعه خطوط ارتباطی راه دور
۱۱۹.....	مدارس ابتدائی بخش شهاب	۹۳.....	توسعه مراکز
۱۲۱.....	مدارس راهنمایی بخش شهاب	۹۴.....	سایر فعالیتهای انجام شده
۱۲۲.....	مقطع دبیرستان بخش شهاب	۹۴.....	دفاتر روستایی
۱۲۳.....	ادارات دولتی و تأسیسات	۹۵.....	چشم‌انداز آینده
۱۲۳.....	گمرک	۹۶.....	مکتب‌خانه‌های قسم
۱۲۳.....	بخشداری قسم	۹۶.....	مدارس دینی
۱۲۵.....	فرمانداران قسم	۹۸.....	مدرسه علوم دینی گیاهدان
۱۲۶.....	شهرداری	۹۸.....	مدرسه دینی اسماعیلیه
۱۲۷.....	شهریانی	۹۸.....	مدرسه دینی شیخان
۱۲۷.....	زانداری	۹۸.....	مدرسه علوم دینی رمکان
۱۲۷.....	سجل احوال	۹۸.....	مدارس علوم دینی قدیم قسم
۱۲۷.....	ریشه کنی مالاریا	۹۹.....	مدرسه دینی مرحوم سید محمد عقیل هاشمی
۱۲۷.....	اداره تعارن و امور روستا	۹۹.....	مدرسه دینی مرحوم شیخ احمد شیخ یحیی کمالی
۱۲۷.....	اداره بندر و کشتیرانی	۱۰۰.....	آموزش و پرورش
۱۲۷.....	اداره برق	۱۰۴.....	آمار دانش‌آموزان دوره ابتدایی پسرانه و دخترانه
۱۲۸.....	مخابرات	۱۰۷.....	آمار دانش‌آموزان راهنمایی
۱۲۸.....	راه و ترابری	۱۰۹.....	آمار دانش‌آموزان دبیرستان
۱۲۸.....	بانک ملی	۱۱۰.....	آمار دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی
۱۲۸.....	بانک کشاورزی	۱۱۱.....	آمار دانش‌آموزان هنرستان
۱۲۸.....	بانک صادرات	۱۱۲.....	آمار دانش‌آموزان قدیم و جدید
۱۲۸.....	بانک سپه	۱۱۳.....	پرسنل و دبیر به تفکیک مقطع و جنسیت
۱۲۹.....	سپاه پاسداران جمهوری اسلامی	۱۱۵.....	مشخصات معاونین آموزش و پرورش شهرستان
۱۲۹.....	کمیته امداد امام خمینی (ره)	۱۳۵۷.....	قسم از سال ۱۳۵۷ لغایت ۱۳۷۹
۱۲۹.....	پایگاه مقاومت بسیج	۱۳۵۷.....	مشخصات رؤسای اداره آموزش و پرورش از سال ۱۳۲۹ (هجری شمسی) تا سال ۱۳۵۷ (هجری شمسی)
۱۲۹.....	اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی	۱۱۶.....	مشخصات رؤسای آموزش و پرورش شهرستان
۱۲۹.....	جهاد سازندگی		
۱۲۹.....	اداره بهزیستی		
۱۲۹.....	راهنمایی و رانندگی		

سید محمد هاشم مشهور به سید محمد	دایرة گذرنامه	۱۲۹
کولغانی	اسامی بخشداران بخش شهاب	۱۳۰
شیخ محمد عالی‌شاه در شهر قشم	راههای ارتباطی	۱۳۱
سید عبدالرحیم	اسکله قدیمی قشم	۱۳۱
سید حسن	اسکله شرکت نفت	۱۳۲
شاه شهید	اسکله درگاهان	۱۳۲
حاجی توکل	اسکله بهمین	۱۳۳
شیخ برخ	سوانح طبیعی	۱۳۳
آداب و رسوم شهر قشم	آتش‌سوزی در مدینه قشم	۱۳۹
نمازهای پنج‌گانه	سال وبائی	۱۳۹
نماز جمعه	ریزش نگرگ	۱۳۹
مراسم نیمه شعبان	طوفان	۱۳۹
مراسم ماه مبارک رمضان	حوادث پیش‌بینی نشده	۱۴۰
عید فطر	حمله به هواپیمای مسافری	۱۴۰
مراسم عید قربان	مهاجرت مردم	۱۴۱
زنبیل گردانی	سرگذشت شهر کووه‌ای	۱۴۲
قبلة دعا	مهاجرت مردم سوزاء و هنگام	۱۴۳
دعای باران	مهرپرستی در جزیره	۱۴۳
مولودی خوانی	اسلام در جزیره	۱۴۴
مراسم مولودی در بین اهل تشیع	مساجد شهر قشم	۱۴۴
زائو و زایمان	مساجد و تکایای اهل تشیع	۱۵۳
مجالس ترحیم	مساجد روستاها	۱۶۱
مراسم ترحیم در تشیع	علمای شهر قشم	۱۶۹
مراسم زار	صوفیان شهر قشم	۱۷۰
مراسمهایی که در گذشته بوده	علماء و بزرگان هلر	۱۷۰
مراسم عروسی اهل سنت قشم	علماء و بزرگان کوشه	۱۷۰
مهریه	علماء و بزرگان کاروان	۱۷۱
دست‌قولی	علماء و بزرگان طبلی	۱۷۲
ساخت	علماء و بزرگان رمکان	۱۷۲
خرجی	زیارتگاهها	۱۷۴
شروع عروسی	سید مظفر حسینی در قشم	۱۷۵

جزیره لاری	۲۶۲	حجله	۲۰۰
صنعت لنج‌سازی در جزیره قشم	۲۶۴	مراسم عروسی اهل تشیع قشم	۲۰۰
داستان خضر نبی علیه السلام و استاد پی پستی	۲۶۵	عروسی	۲۰۰
نساجی در جزیره قشم	۲۶۵	غمچه	۲۰۱
توليدات روستای خالدین	۲۶۶	گشته و گشته سوز	۲۰۳
آلات موسیقی بومی	۲۶۷	بو ورسی	۲۰۴
معادن جزیره قشم	۲۶۸	بو زعفرانی	۲۰۴
جنگلهای حرا	۲۶۹	بخور	۲۰۴
آثارهای باستانی جزیره قشم	۲۷۰	نقش درخت خرما در زمانهای گذشته در زندگی مردم جنوب	۲۰۴
درختان بومی و پوشش گیاهی	۲۷۱	شعرای دیروز و امروز قشم	۲۰۹
درختان غیر مثمر جزیره	۲۷۲	نعت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم	۲۱۰
محلله‌های قشم در قدیم قبل از زلزله	۲۷۲	تولد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم	۲۱۰
محلله‌هایی که بعد از زلزله و در زمان انقلاب اسلامی درست شده	۲۷۴	نعت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم	۲۱۲
محلله‌هایی که بعد از انقلاب اسلامی تشکیل شده	۲۷۵	مدح رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم	۲۱۶
جهت‌شناسی و نامگذاری ماههای سال به گویش محلی	۲۷۶	هستم تا هستی	۲۱۸
شناخت مردم به گویش محلی	۲۷۶	شرح حال بهورز	۲۲۰
گورستانهای جزیره قشم	۲۷۶	بوی شرحی	۲۲۱
انواع غذاهای محلی قشم	۲۸۰	مزرعه	۲۲۲
طرز تهیه ترشی	۳۱۰	مدح پیامبر	۲۲۳
طرز تهیه میوه و سوراغ و ماهی شور	۳۱۵	دو بیتی	۲۲۴
انواع نانهای که در جزیره قشم درست می‌کنند	۳۱۷	کتابخانه عمومی قشم	۲۲۹
دسرهایی که بیشتر در ماه مبارک رمضان مصرف می‌شود	۳۲۳	باشگاههای فرهنگی ورزشی قشم	۲۲۹
تشکر و امتنان	۳۳۰	لیست اسامی باشگاههای شهرستان قشم	۲۳۰
ترجمه لغات محلی به فارسی	۳۳۲	اعتقادات	۲۳۲
فهرست منابع و مآخذ	۳۳۶	ضرب‌المثلا	۲۳۴
		چیستان به زبان محلی	۲۴۳
		اسم چند نوع بازی محلی	۲۴۷
		گویش محلی	۲۴۸
		نامگذاری روستاها در زمانهای قدیم	۲۵۸
		جزیره هنگام	۲۶۱

پیشگفتار

به نام آن که غیر از وی خدا نیست به غیر از وی خداوندی روا نیست

قسم یک تکه از خاک ایران که در دل آبهای نیلگون خلیج فارس آرمیده، در این شهر آثاری از زمان پارسیان و هخامنشیان و ساسانیان و مادها فراوان است که البته این پژوهش به عهده باستان شناسان است و از عهده ما خارج، اما چون بنده یک ایرانی و یک جنوبی و یک شهروند قسمی هستم، خیلی دلم می‌خواسته که این شهر را آن طوری که واقعاً بوده در گذشته و در حال حاضر هست، به هموطنان خود بشناسانم و آن قدر که توانائی داشته باشم به امید خداوند لایزال از سرگذشت قسم آن مقدار که توانسته‌ام جمع‌آوری کنم. فرهنگ و رسوم و عقاید و غذاها و دین و مذهب و مساجد و تکایا و نکات دیگر به طور حقیقت آنگونه که دلخواه همه سروران باشد به همه معرفی کنم. امیدوارم که مورد قبول شود. البته این یاداشتها متن کاملی نیست و حکایت همچنان ادامه خواهد داشت، ولی جمع‌آوری خاطرات از دل مردان و زنان مسن شهر قسم است که حداقل سن آنها ۸۰ و حداکثر ۱۲۰ سال و آنها هم از سینه‌های مادر و مادر بزرگ و پدر بزرگهایشان می‌گویند. مقداری هم از خاطرات و نوشته‌های استادان محترم که قبلاً درباره این جزیره تحقیقاتی داشته‌اند، استفاده شایانی برده‌ام.